

DN DEBATT REPLIKER

DN Debatt Repliker. "USA visar riskerna med politisering av domarkåren"

PUBLICERAD 2022-11-21

REPLIK DN DEBATT 18/11.

Bo Rothstein, seniorprofessor i statsvetenskap: I politiskt viktiga ärenden ger juridiken inga rättsvetenskapligt hållbara svar om vilka beslut som är korrekta.

Petrus Olander pekar i sin debattartikel förtjänstfullt ut några problem med att överlåta alltmer politiskt inflytande till domstolarna. Domare kan ha egna agendor, de rättspolitiska normer som präglar jurister i allmänhet och domare i synnerhet skiljer sig till en inte obetydlig del från vad som är gängse bland våra folkvalda politiker och överlåtelse av sådan makt ofta är irreversibel. Det finns emellertid två ytterligare argument som bör uppmärksammas i denna diskussion.

Under min tid som doktorand intervjuade jag Gunnar Heckscher som var partiledare för det dåvarande Högerpartiet 1961–1965. Anledningen till min intervju (som skedde någon gång i början av 1980-talet) var att han i sin tidigare verksamhet som professor i statsvetenskap särskilt intresserat sig för samma område som jag, nämligen den svenska offentliga förvaltningen.

Vi kom emellertid också att tala om systemet med juridisk överprövning av lagar, såsom det fungerar i exempelvis USA där Högsta domstolen har ett mycket stort politiskt inflytande. Något överraskande för mig visade det sig att Gunnar Heckscher var en stark motståndare till detta. Han ansåg det mycket viktigt att vi i Sverige inte skulle få den politisering av domarkåren som blivit fallet i USA.

Domstolsmakt över demokratin blir i slutändan inte något annat än politik av icke-valda personer.

Principen om opartiskhet i domstolsväsendet ansåg Gunnar Heckscher som helt central för domstolarnas legitimitet. Svenska domares eventuella partitillhörighet är i allmänhet inte känd och rekryteringen till domartjänster ska ske på basen av faktiska juridiska meriter. Skulle vi överföra än mera makt till domstolarna skulle en politisering av domarkåren enligt Heckscher bli en självklar följd.

Forskning som bedrivs vid "The quality of government institute" vid Göteborgs universitet visar att avsteg från principen om meritokratisk rekrytering till tjänster inom den offentliga förvaltningen är förknippat med hög korruption och låg förmåga att åstadkomma goda levnadsförhållanden för befolkningen.

Det andra problemet som bör lyftas fram är att juridiken, och särskilt statsrätten, inte är någon precis vetenskap. Det stora antalet beslut i USA:s högsta domstol som fattas med röstsiffrorna 5–4 visar klart på detta. Man kan säga att detta är som om man kommer till sjukhusets akutmottagning och fyra läkare ger en rådet att ta en alvedon och åka hem, medan de andra fem läkarna anser att läget är så allvarligt att det krävs ett omedelbart och omfattande operativt ingrepp.

Uppsalastatsvetaren Barry Holmströms bok "Domstolar och demokrati" från 1998 är en gedigen empirisk analys av detta, där han jämför domstolarnas lagprövning i Frankrike, Storbritannien och Tyskland. Vad Holmström visade i sin forskning är att domstolsmakt över demokratin i slutändan inte blir något annat än politik av icke-valda personer, just för att juridiken i de flesta politiskt viktiga ärenden inte ger någon rättsvetenskapligt hållbar vägledning för vilka domslut som är de korrekta.

DN Debatt. 18 november 2022

Debattartikel

Petrus Olander, statsvetare:

"Fel att flytta makt från politikerna till domstolarna"

Repliker

Martin Sunnqvist, docent i rättshistoria:

"Problemet är att domstolarnas oberoende inte skyddas bättre"

Torbjörn Nilsson, professor i historia:

"Rättsstaten är en nödvändighet"

Bo Rothstein, seniorprofessor i statsvetenskap:

"USA visar riskerna med politisering av domarkåren"

Slutreplik

Petrus Olander, statsvetare:

"Balansen mellan domstolar och politikerna har tjänat oss väl"

TEXT

Bo Rothstein, seniorprofessor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt